

Передплата

на «РУСЛАНА» вносить:

в Австрії:

на цілий рік	20 кор.
на пів року	10 кор.
на чверть року	5 кор.
на місяць	1-70 кор.

За границю:

на цілий рік	16 рублів
або 36 франків	
на пів року	8 рублів
або 18 франків	
Поодинокі числа по 16 сот.	

РУСЛАН

»Вирвеш ми очі і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.« — З Русланових псалмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских свят о 5^{1/2} год пополудни.

Редакция, адміністрація і експедиція «Руслана» під ч. 1. пл. Домбровського (Хоруцини). Експедиція місцева в Агенції Соколовського в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереження. — Рекламні неопечатані вільні від порта. — Оголошення звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в «Надіславім» 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесення по 30 с. від стрічки.

В двадцяті роковини смерти Володимира Барвіньського.

(§.) Саме тепер минає 20 літ, як Галицька Русь зложила в могилу тлінні останки одного з найкрасших своїх синів — Володимира Барвіньського, що по недовгій недужі помер у Львові дня 3. лютого 1883. р. в тридцять третім році житя.

Появу Володимира Барвіньського на арені політично-національного житя Русинів, зглядно єго діяльність на тім полі, особливо на початку 80-тих років, належить вважати епохальною. Як Маркіян Шашкевич утворив нову добу в розвою нашого письменства в Галичині, так Володимир Барвіньський положив основи нашої народної політики з ясно витиченою програмою.

Єго жите — се величавий взорозір власної абнегації, а безграничної посвяти, муравлиної праці при визначних способностях і безпримірної майже офірливости справі громадській, ідеалам народним, улюбленій вітчизні, безталанній Україні-Руси.

До сих тяжких обов'язків приготував ся він вже за молодю. В гімназії належить до перших учеників, визначаючись талантом, пильністю і вірцевим поведенем. Розбуджений між тернопільською шкільною молодіжкою дух український національний захоплює і єго та заставляє єго вже так скоро покинути молодече пустованє і веселощі а братись до поважної праці. Замість на маївках та при пилці — бачимо єго в тернопільській школярській «громаді», де серед молодих товаришів голосить слова горячої любови неньки-України, деклямує народні думи про славні походи гетьманів та поетичними барвами розкрашує за фатовими істориками дії рідної вітчизни.

По скінченю гімназії, бачимо єго, тоді молодого ще студента прав, поміж основателями «Просвіти», а від початку 70-тих рр. майже до кінця єго житя — у головнім відділі сего товариства.

На поле рідного письменства виступає він в 1868. р. в «Правді», котру відтак від 1876—1880. р. сам редагує, розміщуючи в ній численні статі свого вже тоді вельми вправного пера, з котрих виявляють ся єго всесторонні відомости, глибока наука і ясний погляд на нашу справу. Від 1871. р. появляють ся єго праці у видавництвах «Просвіти», для котрої лають також окремі книжки. В тім часі дає ся він пізнавати ширшій громадї яко знаменитий бесідник чи то на зборах «Просвіти» і єї філій, чи то на святкованих роковин Шевченкової смерті, виголошуючи краснорічіві промови, що суть справдішною окрасою нашого письменства.

Часи, в котрих Покійний редагував «Правду», належали до дуже тяжких для нас. На Україні відомий указ царський на-

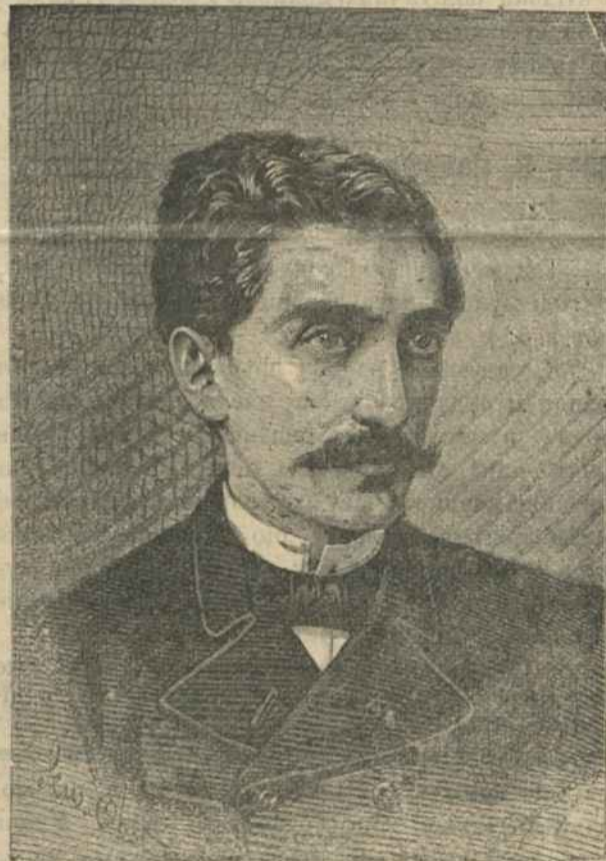
ложив зелізни кайдани на наше слово, — а в Галичині з одного боку розвельможилось москвофільство, з другого-ж боку між народовцями запанувала замітна байдужність. З того вийшло, що продукція письменна дуже ослабла, а редактор українського органу був в правдивім клопоті, маючи завданє заповнити всі відділи в газеті. Інший на єго місци був би опустив руки, та Володимир не попадав в розпуку, не упадав духом і не уступав з поля народної боротьби, а держав високо народний

хом, треба було рішучого звороту, котрий спонукав би всіх Русинів поважно задуматись над своїм положенем, потрібно було нового великого політичного органу, котрий би поєднав земляків на ґрунті поважної і розумної праці для народу, стояв на сторожі прав українсько-русского народу і неутралізував впливи москвофільского «Слова» та відтягав від сеї гадючої часописі дотеперішних єї прихильників і читачів. Та не так то легко новому органу роздобути собі читачів, а ще тяжше відтягнути їх від газети, котрою вони з давен-давна одупевлялись і котра вже в них виробила собі історичну традицію. До сего треба було довгої і муравлиної праці а ще більше хисту, щоби повільно, з обережністю, розвагою та малими давками подавати противлік на москвофільське трійло і так спровола подавати хорій суспільности цілющий лік, як помалу «юргельтники» завадали їй московську отрую.

Сего вельми тяжкого завданя, ведучого до ясно витиченої мети, котрого то завданя хосенні наслідки мали доперва помало виявлятись, а котре для великої часті єго прихильників було просто незрозуміле і викликувало немилі для Покійного поговори, немов то він спроневірив ся своїм дотеперішнім ідеалам — прийняв ся Володимир, посвятивши свою блискучу кар'єру.

Так отсе з початком 1880. р. повстало «Діло», котрому Покійний віддав ся з цілим жаром, жертвуючи свої великі способності, свій визначний талант публіцистичний та цілий свій час і то цілком безплатно на так довго, доки не збере ся 300 передплатників! І не робив сего задля амбіції чи слави, бо цілий перший рік навіть не підписував ся на часописі яко видавець. Не треба й казати, що розпочата справа удалась і виявилась красними наслідками, анїж Покійний міг надїятись. Але-ж бо Покійний вкладав в «Діло» силу силенну своєї праці, — писав-записував ся, і справді «обростав папером, пересякав атраментом...»

Та Володимир бачив, що самої часописі ще за мало, щоб розворушити всю суспільність з дотеперішньої дримоти і вирвати з погубної байдужности, щоб довести нарід до свідомости прислугуючих єму прав і видвигнути єго з нужди а загал земляків покликати до діла і праці для народу. До сего треба було живого слова. Задумав отже скликати по провінції повітові віча, а у Львові — всенародне. Такі зїзди-віча мали показати свѣтові, що наш нарід живе і власними силами хоче двигатись з своєї неволі, що вміє дбати про свої житненні справи. До всенародних зїздів доконче треба було якоїсь нагоди. Ось і лучилась така нагода — столітні роковини

Володимир Барвіньський

стяг і закривав усіх до витревалости. В тім помагали єму чимало єго брати — теперішній посол Вп. Олександр і покійний вже Йосиф, що нераз в купі з Володимиром просто заповляли своїми творами цілі числа «Правди».

Положенє галицьких Русинів ставало щораз гірше, а під конєць 70-тих рр. дійшло до крайного занепаду. Поляки натискали щораз то важче, збитою лавою йшло їм на стрічу та в підмогу питоме ренеґатство, між загалом нашим запанували байдужність і сонливість. Володимир, в котрого серци горів яркий огонь горячого а ідеального притім патріотизму та крив ся дух, що рвав ся до великих діл, бачив, що для опам'ятаня нетямучих, для розбудженя сонних і для піддержаня упадаючих ду-

зета, бо в виданнях крак. академії вони згинут на завсідги без жадної користі для кого небудь.

Що не буде виходити газета політична по моїй думці (як я і давніше говорив) не шкода, а велика для нас користь; так зі згляду на чистоту мови и потребу розвою життя літературного, так и з уваги на потребу ґрунтовної праці навит и в політиці. Коли Правда, наміст писати політичні програми без попередних студій и без научного мотивованя, — подасть в кождім другім або третім Н-рі політичний essai в ґусті заграничних місячників (Revue des d. Mondes: Клячко: «два Канцлері» або «квестія орієнтальна»), то прислужиться дуже для розясненя нашого положеня и цілей, куди ми маємо обернутись з нашими симпатіями, надіями и прамованями. Теперішня в тім згляді неясність причиняєсь дуже до тої безнадійности а ео ipso апатії яка у нас тепер запанувала и з якої не можуть нас вирвати мглісті фрази о якійсь політиці будучности, о котрій так широко и заразом незрозуміло писав Танячкевич. По моїй думці ми мусимо на політику реальніше дивитись и ставляти програми, котрі можуть ще за наших часів зреалізуватись, и коли не виключно нами самими, то бодай з нашою допомогою. Для того «славянська» політика Танячкевича видаєсь мені зовсім до нічого, бо навит не єсть таким гарним идеалом, котрий би був здібним піднести нашого духа або збудити які небудь сильніші бажаня, щоби до того идеалу застосувати всі інші наші народні роботи. Я рекомендую Вам новий керунок політики (а властиве відновленя з давніших часів «Мети»), котрий не тільки був би дуже реальний, але що важнійше в тім згляді, мав би навит надію позискати одобрень Українців, як се знаю з уст такого Українця, о котрім би сего ніхто навит не принукав. Написав бим о тім студію, але раз, що не чую ся в тім дуже здібним, по друге що не маю відповідних жерел, по третє, що не сиджу серед рускої поспільности и не в такім центрі галицької політики, як Львів. Для того нарисую її тільки з верха, лишаячи Вам осуджене, и після того, як суд випаде, дальший научний розвій тої гадки.

Послідні гісторичні випадки виказали, що мусит в найблизнім часі прийти до рішеня питання о екзистенції Австрії яко монарства європейського, и то так, що коли Австрія має остоятись яко монарство (Grossmacht itd.), то мусит провадити війну з Росцією и мусит ту війну виграти. Що правительство наше має повну свідомість тої історичної конечности, виходит з того, що шукає всюди відповідних підстав опера-

ції паліянтів. Перше видно из факту окупації Боснії и Герц.; перше и друге, з факту кажольованя Полякам; а в тім посліднім сходиться ся з бажанями Поляків, котрі всіма явними и тайними дорогами поихають австр. правліне до діланя в тім напрямку. Найгірше на тім виходят Русини, бо не тільки що альянс Австрії з Поляками просумув Польщу od morza do morza, в котрій для рускої народности нема жадного місця, — але вже тепер для позисканя Поляків правительство робит для них а против Русинів усе що може и чого Поляки захочут. А чого вони хочут, можна більше менче пізнати наприклад з недавню оголошених артикулів «Czasu» (в фейлетоні «Z Rusi») т. є. цілковитого винародовленя Русинів в Галичині за помочев вихованя и знищеня рускої літератури. (Артикул наприклад повстає навит против закупованя руских книжок до гімназійних бібліотек, а межи москвофілами и народовцями робит тільки таку ріжницю, що тих других оголошує гіршими ворогами Польщі, Австрії и поспільного порядку, чим москвофілів).

Тій задуманій загладі можуть Русини уйти тільки по части, працюючи як до тепер, як Ви кажете, органічно. Органічна праця помогла познаньским Полякам, але їх не уратувала і не уратує на довший час проти консеквентним діланям звдоченої сили народа німецького и німецького правительства, котре випарувало польський язик зі шкіл, з урядів, а навит з публичних зборів, приватних товариств. Що можливе там, те зможуть и Поляки, и у Поляків також можливо, як скоро запанують в Галичині ще сильнійше, так що н. пр. збори «Просвіти» розвяжут ддятого, що члени говорят незрозумілим для комісаря поліційного язиком, як то лучалоє в Познаньскім.

Отже окрім органічної праці треба взятись до діланя політичного. Щоби знеутралізувати вплив Поляків на австр. правительство, треба Русинам офірувати австр. правительству такий сам альянс, як офірують Поляки, и довести, що альянс той для Австрії є ще навит далеко кориснійший. На щастє для тої гадки правительство ще и досі вагаєсь в виборі средств діланя против Росції. Так н. пр. як в Боснії так и в цілій Австрії боїтєя опертєя на всіх других Славянах, бо підозриває їх о москвофіліам але з другої сторони боїтєя виступати против них и разом против Росції, бо боїтєя їх сили, котрої Росція моглаби в разі війни ужити в самій Австрії для свої помочи, як то пробували приміром Пруси в р. 1866. з Уграми. В першім случаю, т. є. приймаючи протекцію над Славя-

нами, малаби Австрія за те Поляків против себе, в другім, т. є. виступаючи проти власних Славян, а в тім числі и проти Русинів, а в альянсі з Поляками, мала би задля тої послідної прихили против собі окрім Росції и всіх Славян, ще й Німеччину а зглядно Бісмарка, котрий дєсь то сказав, що Висла для Німеччини ще більше необхідима, чим був Рен, и котрий задля того не допустив би, як и досі не допускав, повстаня польського, котре би ся і на Познаньске мусило розширити. Альянс з Русинами не був би противний Німеччині. Треба отже правительству опертєя на Русинах и тій моральній атракції, яку би мала Галичина для всеї України, коли б у Галичині руска народність мала заповнений свободний розвій и як найширшу автономію. Україна єсть шпихлірем Росії, Київ єсть центром реліґійним и культурним для цілої Полудневої Росції, а Дніпер и Чорне море поставили доперва Росцію на тій степені потуги, на якій вона від часів Петра В. находиться. Через завоєванє Польщі стала ся Росція тільки європейским монарством, але через завоєванє Полудневої Руси и берегів Чорного моря стала на пункті, з котрого може дійти до панованя над світом, бо тільки через те могли плани здобутя Константинополя набрати реальної можливости.

Вагу політичну Полудневої Руси видно з того, що кожда держава східноєвропейська, котра доходила своєго пункту кульмінаційного, прямувала до здобутя тої Полудневої Руси и берегів Чорного моря, а звичайно и здобувала. Норманські князі; князі кївські в війні з Половцями; князі галицькі в часі коли сягало їх панованє до Галацу (малого Галича); князь Юрій Долгорукий, котрий здобув и знищив Київ; Польща и Литва за Болеслава Хороброго, Каазміра В., Вітовда, Турция за Хмельницького и Дорошенка. Що руский елемент народний єсть таким фактором, на котрого можна опертєя, свідчать також ті самі и інші приклади з історії: козаччина; Рудольф цїсар просит Наливайка о поміч; Волоскі и молдавскі господарі звивають помочи козаків; Густав Адольф помочи Хмельницького; Кароль XII помочи Мазепи москвофїлі царі помочи козацких гетманів, а Катерина навит Гонта и Желізняка, хоч з другої сторони правительство австрійське надто єсть моральне, аби потребувало уживати подібних форм воєваня, якого не покинулось деспотичне, нецивілізоване и неперебираюче в средствах правительство російське за Катерини.

Перші средства, яких малоб австрійське правительство ужити до позисканя насамперед симпатії а потому помочи рускої народности — дуже дешеві, особливо з уваги, що російське правительство уживає доселі всіх можливих способів, аби народність українську від себе відчужити и змусити її, аби оглядилась за помочєю за границями Росції. Оже: степенованє зрученє львівського університету, або бодай черновецького; признанє рускій народности тих самих прав в східній часті Галичини, яку має польська тепер в цілій Галичині; заснованє чогось в роді краківської академії, а ще ліпше в роді загребської академії для Русинів у Львові, котра, так як тамта на Сербію, Болгарію, Босну и Герцоговину, розтягалаб діяльність свою також на Україну и з відтам притягала людей; основанє краєвого правліня на демократичних, а не (на) аристократичних як досі елементах, etc. etc. Вкінці довести, що рух соціалістичний в Києві и на Україні, на котрий австр. правліне теж повинно рахувати, не єсть нічим инчим, тільки обявом, викликаним репресією рускої народности зі сторони рос. правліня и котрий через данє розвоєви народности всеї потрібної свободи, без ніякої трудности, самий з себе приймив би назад націоналістичний и ліберальний характер, котрого впрочім и тепер не зовсім покинув. Те саме стало б ся з хоробливими обявами в Галичині ще скорше.

Бути може, що в поспіху и без великого намислу я недобре свою гадку виложив и що з того всего по зрідім намислі в більшій громаді можна відкинути дещо або додати, але все таки, гадаю, мисли ті варті розваженя, и колиб хто з Ваших Львовян, котрий має ширший погляд, схотів задати собі троха труду до гісторично-статистичних студій, був би з того навит до читаня інтересовний артикул. Що але важ-

Ось що страхає так царя.
П. Щоб я чинити маю
Чи України виречись, забути край,
Братів моїх сердечних козаків,
И дурнем стати, щоб до булави
Гетьманської діпяти?
М. Овечу шкіру надягни,
Поквиь журитись про Вкраїну
Вона Тобі не дасть булави.
П. Чи се на сміх ти князю так говориш?
Невжеж для марної булави
Я буду честь мою каляти?
Не так блискуча та булава
Не так марна для мене слава
Старого козака.
Чи чуєш плач той по Вкраїні,
Той плач сиріт, той плач калік?
За нашу вірную дружбу—огнем нас обіклали,
Міста і села спліндрували
Гірш мору страшного салдат наслали
А права вольних козаків—гетьманські права,
Що всі царі їх святість присягали
Тепер — ногами ви стоптали
И я те все забути маю
Замкнути очі, серце вбити
И тим гетьманство окушити?
М. Серед калік серед сиріт убогих
Бажаєть ся тобі гетьманства?!
Гетьмане, гетьмане України!
Поглянь лише на твою Україну гетьманську.
Так, так ти добре кажеш,
Вона в огнях, вона в слезах
В руїнах кровію облитих,
У селах смертею повитих
Не то Шведи из Татарвою,
Не то Ляхи ураз з Москвою,

Не тільки рідні сини
На смерть її толочать
Там морова зараза ще до крихти
Кінчає знищеня діло
И гайвороням жир годує.

3 поезий В. Барвіньского.

О будьмо чисті, непорочні
Як лілії цвіт свігу білічий
Без скази слів, и чисті сердцем
А духом сильні як острови,
Що серед моря хвиль бурливих
Від віку твердо все стоять
Зеленоверхими горами
В блакитне небо все глядять
Блудним мету, слабым спочинок
Тонучим пристань розвертають.
Мутная хвиля вколо нас,
Безденна пропасть коло нас
А буря хмари наганяє
И небо тьмою заплоняє,
Ми стіймо твердо як ті скелі
Аж проминуть мутній хвилі,
Аж небо з хмар тих прояснить ся
Аж сонце нам розпромінить ся.
О будьмо чисті непорочні
Як ваша Трійця та свята:
— Добра и правди и краси —
Свята й єдина в всі часи.
Добра для всіх ми всі бажаєм
Святої правди ми шукаєм,
Добрó и правду ми вінчаєм
Красою неба и землі.

